

Fiskalni svet priporoča, da se v protikoronski zakonodaji ne sprejema ukrepov, ki slabšajo strukturni položaj javnih financ

Dolgoročna vzdržnost javnih financ v Sloveniji je izpostavljena tveganjem zaradi spreminjajoče se demografske slike. V letu 2019 sprejete spremembe pokojninske zakonodaje so to stanje poslabšale, doslej pa niso bili sprejeti ustrezni kompenzacijski ukrepi. Predlog protikoronskega paketa PKP7 med drugim vsebuje določilo o možnosti poenostavljenega prenehanja pogodbe o zaposlitvi oseb, ki so izpolnile pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Takšni ukrepi so lahko v nasprotju z zahtevami zagotavljanja dolgoročne vzdržnosti javnih financ in tudi z dosedanjimi težnjami k podaljševanju zaposlenosti starejšega prebivalstva, saj se zaradi podaljševanja življenjske dobe ob nespremenjeni upokojitveni starosti slabša razmerje med prispevki in izdatki iz pokojninske blagajne. Ohranjanje pretežno javnega pokojninskega sistema ob zadostni zaščiti upokojencev zato zahteva nenehno prilagajanje, pri čemer je podaljševanje delovne aktivnosti med najmanj bolečimi rešitvami tako za upokojence kot zaposlene, plačnike prispevkov. PKP7 poleg tega vključuje nekaj ukrepov za odpravljanje zatečenih težav določenih skupin, ki jih je bolj smiselno kot z enkratnimi izdatki odpravljati s trajnejšimi rešitvami.

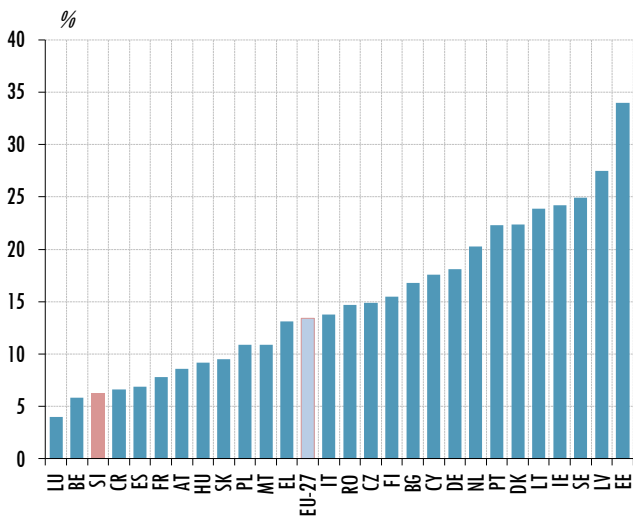
Fiskalni svet se sicer načeloma ne opredeljuje do posameznih zakonskih predlogov oziroma ukrepov. Izjema so predlogi, ki povečujejo tveganja za dolgoročno vzdržnost javnih financ. To je pomembno tudi zaradi demografskih sprememb, ki naj bi glede na uradne napovedi, pripravljene v okvirih rednih triletnih poročil o staranju, v prihodnje predstavljale pomembno tveganje za vzdržnost sistemov socialne zaščite. Slovenija naj bi bila pri tem ena najbolj prizadetih držav EU. Stališče Fiskalnega sveta, predstavljeno sredi leta 2019, je bilo, da bi morale uvajanje ukrepov, ki sicer izboljšujejo gnotni položaj novih upokojencev in izenačujejo pokojninske pogoje za oba spola, nujno spremljati širše zasnovane politike, ki bi omogočile zagotovitev dolgoročno vzdržnih javnih financ. Novembra 2019 je bil kljub temu sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki vsebuje določilo o postopnem izenačevanju oziroma zvišanju odmerne stopnje pokojnin. Ta sprememba naj bi tudi po uradnih izračunih Ministrstva za finance strukturno oziroma trajno poslabšala javnofinančno sliko Slovenije.

Ena od rešitev, ki se ponujajo za oblikovanje bolj vzdržne dolgoročne javnofinančne slike, je podaljševanje delovne aktivnosti prebivalstva. Slovenija je namreč po stopnji delovno aktivnega prebivalstva, starejšega od 65 let, med najslabšimi državami članicami EU (slika levo spodaj). Obdobje delovne aktivnosti prebivalstva bi se moralo podaljšati tudi zaradi daljšanja življenjske dobe prebivalstva. Vlada tudi tokrat ni pripravila izračunov javnofinančnih posledic ukrepa, ki bi lahko po izračunih Fiskalnega sveta položaj javnih financ poslabšal za vsaj 35 mio EUR na leto. Čeprav je dejstvo, da se je brezposelnost v letu 2020 močno povečala, med mladimi bolj od povprečja, kratkoročnih težav in strukturnih neravnovesij na trgu dela (glej npr. sliko desno spodaj) ni smiselno reševati z ukrepi, ki slabšajo dolgoročno javnofinančno sliko Slovenije.

Fiskalni svet je od izbruha epidemije poudarjal, da morajo biti ukrepi za soočanje z zdravstveno in gospodarsko krizo med drugim usmerjeni in začasni. Pri tem bi se bilo potrebno izogibati ukrepom, ki slabšajo strukturni položaj javnih financ, kakršen je zagotovo predlog iz 28. in 29. člena predloga PKP7. Zato Fiskalni svet poziva vse deležnike, da znova temeljito premislijo o predlogu tega ukrepa. Predlagamo, da se navedeni ukrep nadomesti z ukrepi, ki bodo težave na trgu dela reševali na sistemski način ob upoštevanju strukturnih sprememb v gospodarstvu ter hkrati ne bodo slabšali dolgoročne vzdržnosti javnih financ.

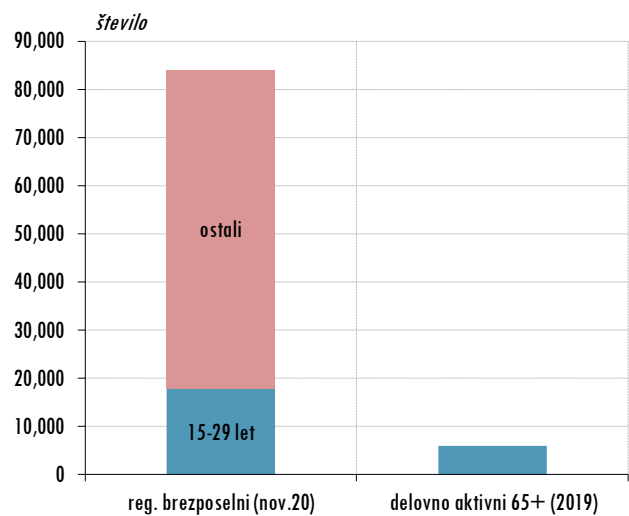
Ob tem pozivu Fiskalni svet poudarja, da morajo biti ukrepi v zakonodajnih rešitvah preudarni in usmerjeni v odpravljanje zdravstvenih, gospodarskih in socialnih posledic epidemije za skupine, ki jih je epidemija dejansko prizadela. Podeljevanje enkratnih pomoči skupinam prebivalstva, ki v epidemiji niso bile neposredno prizadete, je v trenutnih razmerah visoke negotovosti in ohranjanja zaprtja velikega dela dejavnosti neustrezno tako z javnofinančnega vidika kot z vidika spodbujanja gospodarstva. Tovrstna pomoč ne more rešiti zatečenih težav določenih skupin prebivalstva, zato bi bile tudi tu ustreznejše spremembe, ki bi takšne težave reševale na trajnejši način. Opozoriti je potrebno, da je bilo iz državnega proračuna do konca novembra 2020 za protikoronske ukrepe namenjenih okoli 2,1 mrd EUR od predvidenih 2,6 mrd EUR. Ob tako visokem obsegu pomoči je potrebno s preostalimi načrtovanimi sredstvi ravnati preudarno in učinkovito. Fiskalni svet tudi zato ponovno poziva vlado, da verodostojno utemelji in pojasni vse predloge zakonodajnih rešitev in njihove pričakovane učinke ter jih podkrepi s transparentnimi izračuni njihovih javnofinančnih posledic.

Stopnja aktivnosti 65-69 let (2019)

Vir: Eurostat.

Registrirani brezposelni in delovno aktivni v različnih starostnih skupinah

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, SURS.